

سرشناسه:	زمانی محجوب، حبیب، ۱۳۵۷ -
عنوان و نام پدیدآور:	هویت دینی و ملی ایرانیان / نویسنده حبیب زمانی محجوب؛ بهبه کتنده پژوهشکده تحقیقات اسلامی.
مشخصات نشر:	قم: پژوهشکده تحقیقات اسلامی، انتشارات زمزم هدایت، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری:	۱۶۰ ص.
شابک:	۹۷۸-۹۶۴-۲۴۴-۱۰۸۰۰: ۲۶۰۰۰ ریال
موضوع:	ایرانیان -- هویت
موضوع:	ویژگی‌های ملی ایرانی
موضوع:	تفکر دینی -- ایران
شناسه افزوده:	پژوهشکده تحقیقات اسلامی
شناسه افزوده:	پژوهشکده تحقیقات اسلامی، انتشارات زمزم هدایت
رده‌بندی کنگره:	۱۳۹۰ ز ۸ / ۹۵ / DSR
رده‌بندی دیویی:	۰۰۴۴/۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی:	۲۴۴۷۰۸۲

هویت دینی و ملی ایرانیان

پژوهشکده تحقیقات اسلامی

www.ketab.ir

هویت دینی و ملی ایرانیان
تاریخ اجتماعی و سیاسی

- تهیه‌کننده: پژوهشکده تحقیقات اسلامی
- نویسنده: حبیب زمانی محبوب ● ناظر علمی:
عباسعلی عظیمی شورشتری ● صفحه‌آرایی:
مسلم خسروی ● ویراستار: جواد احمدی
- چاپ: سپهر ● نوبت چاپ: اول / پاییز ۱۳۹۰
- شمارگان: ۲۰۰۰ ● قیمت: ۲۶۰۰ تومان
- شابک: ۰ - ۱۰۸ - ۲۴۶ - ۹۶۴ - ۹۷۸

فهرست مطالب

۹		مقدمه
۱۱		فصل اول کلیات
۱۱		هویت ملی
۱۲		هویت دینی
۱۳		دین
۱۴		ملت
۱۵		فرهنگ
۱۶		تمدن
۱۷		
۱۹		فصل دوم: هویت دینی ایرانیان پیش از اسلام
۲۰		قوم آریایی
۲۲		زرتشت و دین زرتشتی
۲۴		اوستا
۲۵		آتشکده
۲۵		موبدان (روحانیون) زرتشتی
۲۷		عقاید مذهبی ایرانیان در دوران حکومت مادها
۲۸		اوضاع مذهبی عصر هخامنشیان
۲۹		نفوذ اندیشه‌های هلنی در عصر سلوکیان
۳۰		عقاید مذهبی در عصر اشکانیان
۳۳		بنیادگرایی مذهبی در عصر ساسانیان
۳۵		فصل سوم: هویت ملی ایرانیان قبل از اسلام
۳۵		سرزمین (ایران)
۳۷		آداب و رسوم
۳۸		جشن نوروز

۳۹	 جشن سده
۳۹	 سایر جشن‌ها
۴۰	 آئین زناشویی
۴۰	 آئین درگذشتگان
۴۱	 فصل چهارم: مقام ایرانیان باستان در عرصه علم و هنر
۴۲	 جغرافیا و نجوم
۴۳	 ریاضیات و هندسه
۴۴	 طب و بهداشت
۴۵	 کیمیاگری و داروسازی
۴۶	 دانشگاه جندی شاپور
۴۸	 توانمندی ایرانیان در صنعت و هنر
۵۱	 فصل پنجم: ورود اسلام به ایران و استقبال از آن
۵۱	 گسترش اسلام
۵۳	 رویارویی مسلمانان و ایرانیان
۵۵	 تأملی بر عوامل پیروزی سپاهیان اسلام
۵۶	 علل گرایش ایرانیان به دین اسلام
۵۷	 نابسامانی اجتماعی، سیاسی و مذهبی جامعه عصر ساسانی
۵۹	 جاذبه‌های اسلام
۶۰	 برابری و مساوات
۶۲	 بی‌آلایشی
۶۳	 تساهل و تسامح
۶۴	 امتیازهای اجتماعی و اقتصادی
۶۷	 فصل ششم: هویت مستقل ایرانیان
۶۷	 اهتمام ایرانیان در حفظ هویت خود
۷۰	 عناصر مهم ماندگاری هویت ایرانیان
۷۱	 عوامل جغرافیایی و تاریخی
۷۱	 عوامل فرهنگی
۷۲	 عدالت‌خواهی
۷۳	 دین اسلام و مذهب تشیع
۷۴	 زبان فارسی

۸۱	فصل هفتم: گرایش ایرانیان به تشیع
۸۲	علل گرایش ایرانیان به مذهب شیعه
۸۳	تشیع سلمان فارسی
۸۴	سجایای علمی و اخلاقی امامان معصوم
۸۴	نارضایتی از خلافت امویان
۸۵	مهاجرت قبایل عرب (شیعی) به ایران
۸۶	سیر تدریجی تشیع ایرانیان
۸۷	ایرانیان و قیام‌های شیعی
۸۹	فصل هشتم: اسلام، دین تمدن ساز
۸۹	نقش دین اسلام در تمدن اسلامی
۹۰	جایگاه علم در اسلام
۹۳	مسجد، نخستین نهاد آموزشی
۹۴	تحمل عقاید و نظرات دیگر
۹۵	اسلام، دین فردی و اجتماعی
۹۷	فصل نهم: تأثیر مکتب اسلام بر هویت اجتماعی و فرهنگی ایرانیان
۹۷	تغییر اوضاع اجتماعی
۹۸	لغو تبعیض‌های طبقاتی
۱۰۰	بهبود اوضاع اجتماعی و اقتصادی مردم
۱۰۱	تحول در نظام اخلاقی جامعه
۱۰۲	تأثیرات فرهنگی دین اسلام
۱۰۵	فصل دهم: نقش ایرانیان در تمدن اسلامی
۱۰۶	ساماندهی اداری
۱۰۸	انتقال علوم به تمدن اسلامی
۱۱۰	تأسیس مراکز علمی و فرهنگی
۱۱۰	رصدخانه
۱۱۱	دانشگاه‌ها و مدارس علمی
۱۱۳	کتابخانه‌ها
۱۱۳	ایرانیان، پرچم‌داران علم
۱۱۴	پزشکی
۱۱۶	ریاضی

۱۱۷	فیزیک و مکانیک
۱۱۸	شیمی
۱۱۹	نجوم
۱۲۰	هنر و معماری
۱۲۳	فصل یازدهم: هویت ایرانی (از ورود اسلام تا دوران صفویه)
۱۲۳	تاریخ ایران بعد از اسلام
۱۲۸	عصر صفویه
۱۲۹	دولت صفوی و هویت ایرانی
۱۳۰	ایجاد ایران یکپارچه (هویت سیاسی و جغرافیایی)
۱۳۰	آرمان تشیع
۱۳۳	فصل دوازدهم: تحولات معاصر و بازآفرینی هویت دینی و ملی ایرانیان
۱۳۳	نهضت تنباکو
۱۳۵	انقلاب مشروطه
۱۳۸	جنبش جنگل
۱۳۹	نهضت نفت
۱۴۱	نهضت پانزده خرداد
۱۴۳	انقلاب اسلامی
۱۴۴	دفاع مقدس
۱۴۷	فصل سیزدهم: جلوه‌هایی از هویت دینی و ملی در قانون اساسی
۱۴۷	قانون اساسی، منشور هویت دینی و ملی نظام
۱۴۹	حقوق فردی (هویت فردی)
۱۴۹	حقوق جمعی (هویت اجتماعی)
۱۵۲	جمع‌بندی
۱۵۳	فهرست منابع
۱۵۳	کتاب‌ها
۱۵۹	مقالات

مقدمه

هویت، از مسائل مهم فراوی بشر امروز به شمار می‌رود و در اکثر جوامع، بدان توجه می‌شود. در جامعه ایرانی نیز از مدت‌ها قبل، به ویژه در سده اخیر، دیدگاه‌های بسیاری درباره آن ارائه شده است. از سوی دیگر، استمرار پی‌جویی این مباحث تا امروز نشان می‌دهد که هنوز به ارائه پاسخ‌های مناسب و جامع درباره چیستی و چگونگی هویت ایرانی نیازمندیم.

بیشتر پژوهشگران حوزه هویت، عقیده دارند که مؤلفه‌های ملی و دینی هویت ایرانی، در طول تاریخ این مرز و بوم، به میزان قابل توجهی، همساز بوده است. هویت دینی و ملی دو مفهوم جدا هستند که با وجود آن با هم به کار می‌روند مثل فرهنگ و تمدن، عرفان و تصوف. ایرانیان در کنار توجه به ملیت خود به دین و مذهب هم توجه داشتند و به نوعی هویت دینی و ملی آنها در هم‌گره خورده است. در این کتاب، سعی شده است ضمن بررسی ابعاد هویت ایرانی در حوزه‌های ملی و دینی، به سیر تاریخی آن از پیش از اسلام تا روزگار معاصر اشاره شود و تعامل هویت دینی و ملی ایرانیان تبیین گردد.

نوشتار حاضر، با وجود بهره‌گیری از منابع گوناگون، از عیب و نقص خالی نیست. از خوانندگان فرهیخته و محققان عزیز خواهشمندیم نقدهای

عالم‌انۀ خویش را برای اصلاح کتاب در چاپ‌های بعدی، به پژوهشکده تحقیقات اسلامی ارسال کنند.

در پایان، از همه کسانی که ما را در تدوین این اثر یاری کردند؛ به ویژه آقایان: حبیب زمانی محجوب (نویسنده)، حسین مهربان (همکار) و عباسعلی عظیمی شوشتری (ناظر محترم علمی) و مهدی عبداللّهی (ناظر محترم نهایی)، قدردانی می‌کنیم.

پژوهشکده تحقیقات اسلامی

www.ketab.ir